

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ _____ ” _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)»
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Розробник:

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії
Факультету історії, політології і міжнародних відносин Паска Богдан Валерійович

Програма практики затверджена на засіданні кафедри історії України і методики
викладання історії

Протокол від “26”серпня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри історії України і методики викладання історії

_____ (Райківський І.Я.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Мета і завдання практики
3. Зміст практики
  - 3.1. Індивідуальні завдання
  - 3.2. Заняття та екскурсії під час практики
  - 3.3. Література
  - 3.4. Методичні рекомендації
4. Форми і методи контролю
5. Вимоги до звіту
6. Підведення підсумків практики
7. Методичне забезпечення роботи студента

1. ВСТУП

Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Важливе місце серед них посідає педагогічна практика. Особливості цієї діяльності полягають у тому, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності.

Особливістю педагогічної практики є те, що саме у її процесі відбувається найбільш інтенсивне ознайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до дисциплін, що вивчаються, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки. Тобто важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх учителів історії і суспільствознавчих предметів є педагогічна практика, передбачена навчальними планами Факультету історії, політології і міжнародних відносин на IV курсі спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)».

В умовах державності України, становлення національної школи роль педагогічної практики у забезпеченні психологічної, дидактичної готовності студентів до реалізації навчальної, виховної і розвивальної функцій історії як предмета в школі особливо зростає. Концепція вивчення історії в школах України вимагає докорінної перебудови у формах і методах роботи вчителя-предметника.

Програма практики студентів розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», до «Положення про організацію та проведення практики у Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 26 березня 2013 р., «Стратегії розвитку ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» на 2020-2025 рр.», навчального плану спеціальності, освітньої програмі, інструкції з охорони праці та навколишнього середовища, Наскрізної програми практики спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» Факультету історії, політології і міжнародних відносин. Під час педагогічної практики поглиблюються і закріплюються знання студентів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» із вступу до спеціальності, психології, педагогіки, сучасних освітніх технологій, методики навчання історії, методики навчання суспільствознавчих предметів, інших фахових предметів («Історія стародавнього світу», «Історія середніх віків», «Історія України I-ої пол. XX ст.» та ін.), а також знання здобуті під час навчальної практики в закладах освіти (ознайомлюючої) на I курсі та виробничій (педагогічній) практики у ЗЗСО на III курсі. Під час практики виробляються навички педагогічної праці, удосконалюються сформовані методичні уміння.

Програма враховує практичні побажання стейкхолдерів (директорів, вчителів-методистів), висловлені під час методичних нарад на останньому етапі практики, на якому аналізуються і оцінюються результати педагогічної практики студентів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)».

Виробнича педагогічна практика в ЗЗСО є органічною складовою підготовки студентів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)». Згідно навчальним планам вона проводиться за планом:

Назва практики	Напрямок спеціальності	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Виробнича педагогічна практика в	014 «Середня освіта (Історія)»	четвертий	восьмий	8 тижнів	360	12,0	залік

зкладах загальної середньої освіти							
------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Практика триває вісім тижнів (12 кредитів). Вона складається з трьох етапів:

I етап – підготовчий. На цьому етапі проводиться настановча конференція, в ході якої студенти знайомляться із особливостями практики, звітною документацією, формами контролю, критеріями оцінювання, порадами фахівців. А також здійснюється аналіз організаційно-функціональних особливостей бази практики.

II етап – самостійна організація студентами спеціальності 014 «Середня освіта (історія)» навчально-виховного процесу в умовах конкретного навчального закладу.

III етап – підсумковий. Включає підготовку звіту, його захист і підсумкове оцінювання результатів практики.

Базами педагогічної практики є навчальні заклади та їх структурні підрозділи, які забезпечені висококваліфікованими кадрами (вчителі вищої категорії, вчителі-методисти) і відповідають вимогам програми практики ОР бакалавр спеціальності 014 «Середня освіта (історія)» – ліцеї м. Івано-Франківська. Залучення роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу базується на відповідних договорах (угоди про співпрацю між Департаментом освіти, науки та молодіжної політики Івано-Франківської ОДА та ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (№ 83с/16 від 21 грудня 2016 р.) та угоди про співпрацю між Департаментом освіти і науки Івано-Франківської міської ради та ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (№ 4с/17 від 20 лютого 2017 р.) ін. <https://kiu.pnu.edu.ua/договори-з-роботодавцями-та-відгуки-н/>), а також організації і контролю проходження практики, написанні характеристики на практиканта.

Студенти-заочники проходять практику за місцем проживання, у іншому випадку базами практики є школи м. Івано-Франківська.

Оволодіння студентом первинним професійним досвідом відбувається з умінням оцінювати та аналізувати дії вчителя (викладача), учнів на уроці та в позаурочний час; виробляти творчий підхід до педагогічної і педагогічно-дослідницької діяльності; вчитися оформляти письмово результати спостережень та вести звітну документацію.

Педагогічна практика проходить в активній формі, тільки перше знайомство (1-ий тиждень) практикантів ІУ курсу з навчальним закладом відбувається у формі спостереження за діяльністю вихователя, вчителя, завідуючого, методиста, а також вивчення навчально-методичної документації, бесід з дітьми, педагогами та ін.

Керівництво практикою

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на ректора університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в університеті здійснює керівник практики університету.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують відповідні кафедри Факультету історії, політології і міжнародних відносин, циклові комісії разом з керівниками від баз практики. До керівництва практикою студентів від підрозділів залучаються досвідчені викладачі кафедр, а також декан та його заступники.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є: – розробка НПП та РПП студентів, підготовка яких здійснюється за спеціальністю 014 «середня освіта (історія)»; – призначення керівників практики; – укладання угоди на проведення практики між ВНЗ та підприємством, організацією, установою; – направлення студентів на бази практики; – складання кошторису-калькуляції щодо витрат на проведення практики студентів; – складання тематики індивідуальних завдань на практику за погодженням з базою практики; – повідомлення про прибуття студента на практику; – підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Наказом керівника вищого навчального закладу про проведення практики студентів визначається: – місце та терміни проведення практики; – склад студентських груп; – відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами; – посадова особа, на яку покладено загальну організацію практики та контроль за її проведенням (проректор з науково-педагогічної роботи, декан факультету, заступник декана). Факультетським керівником практики спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» на 4 курсі є доцент кафедри історії України і методики викладання історії Паска Богдан Валерійович.

Права і обов'язки керівника практики:

Керівник практики структурного навчального підрозділу університету здійснює такі заходи: – перед початком практики контролює підготовленість баз практики та проводить необхідну підготовчу роботу до прибуття студентів-практикантів; – забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів, робочої програми практики, щоденника, календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій тощо); – повідомляє студентам про систему звітності з практики, прийняту кафедрою та відображеною у РПП; – у складі комісії приймає заліки з практики; – подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її поліпшення та відомість про підсумки практики студентів.

Керівник-методист практики від кафедри, циклової комісії: – у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з РПП; – розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує передбачувані теми бакалаврських і дипломних робіт (проектів); – узгоджує з керівником практики від підприємства (організації, установи) індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики; – бере участь у розподілі студентів за місцями практики; – відслідковує своєчасне прибуття студентів до місць практики; – контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, веде або організовує ведення таблиця відвідування студентами бази практики.

Керівник практики від бази практики:

- створює необхідні умови для виконання студентами програми практики, не допускає використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності;
- затверджує робочий план і графік проходження практики з урахуванням пропозицій студента-практиканта на основі програми практики, умов і особливостей;
- подає необхідну методичну допомогу, дає вказівки та завдання практикантам відповідно до їх робочих програм, планів та графіку, перевіряє їх виконання,
- допомагає студентам при складанні проектів документів, виконанні конкретних видів робіт, аналізі чи узагальненні;
- після закінчення практики дає письмову характеристику на кожного студента-практиканта, в якій, зокрема, відзначає його ділові якості, ставлення до виконання доручень, уміння використовувати набуті знання і самостійно вирішувати питання, а також об'єктивність і рівень підготовленого ним звіту про навчальну практику. Бази практик в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів.

Права та обов'язки студентів:

Студенти-практиканти університету зобов'язані: – до початку практики одержати від керівника практики, керівників-методистів направлення, методичні матеріали (силабуси, зразки документів, індивідуальне завдання), консультації щодо оформлення всіх необхідних документів; – своєчасно прибути на базу практики; – у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників; – вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії; – нести відповідальність за виконану роботу; – своєчасно здати матеріали практики, передбачені РПП, та у зазначені терміни скласти диференційований залік з практики.

Студенти-практиканти мають право: – за наявності вакантних місць студенти можуть бути зарахованими на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам РПП. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загальнопрофесійну підготовку за програмою практики; – повторного проходження практики у разі відсутності на базі практики з поважної причини за умови надання відповідних документів та за рішенням керівництва підрозділу університету; – на проходження практики за майбутнім місцем працевлаштування, якщо вони навчаються в університеті за цільовим направленням; – проходити практику на випускному курсі за майбутнім місцем працевлаштування (за умови представлення документів про своє працевлаштування після закінчення університету).

На студентів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для студентів віком від 15 до 16 років 24 години на тиждень, від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93). Базис практик в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів.

Метою виробничої педагогічної практики в ЗЗСО на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 Середня освіта (Історія) у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» є засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів з фундаментальних і вибіркових дисциплін, засвоєння студентами сучасних методів, форм організації та знарядь праці в галузі майбутнього фаху, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час викладацької роботи в реальних умовах педагогічного процесу, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Практика передбачає підготовку випускників як фахівців – вчителів історії і суспільствознавства в загальноосвітніх навчальних закладах, які здатні до впровадження традиційних та інноваційних технологій навчання в професійній діяльності. Практика сприяє вихованню високоморальних, патріотичних, освічених особистостей, спроможних вносити істотний вклад у майбутнє як регіону, так й України.

Основні завдання виробничої педагогічної практики в ЗЗСО

Навчальні:

- забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних та виховальних завдань;

- аналізувати з наукової точки зору соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми та процеси, використовувати отримані результати у різних видах професійної діяльності.

- розвивати в практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;

- формувати у студентів психологічну готовність до роботи у школі.

Наукові:

- поглиблювати теоретичні знання студентів з фахових дисциплін і на основі індивідуальних завдань вивчення передового педагогічного досвіду вчителів виробити творчий підхід до педагогічної діяльності;

- формувати вміння проводити науково-дослідницьку роботу.

Виховні:

- виховувати у студентів повагу і шанобливе ставлення до фаху педагога;

- формувати в майбутніх учителів педагогічні вміння і навички, що сприяють розвиткові професійних якостей учителя, потреби в педагогічній самоосвіті;
- розвивати в практикантів уміння здійснювати виховну роботу;
- сприяти становленню особистості студента-практиканта.

Професійні:

- вивчати шкільну документацію: план роботи школи, особові справи учнів, щоденники, класні журнали, календарне планування вчителів-істориків;
- проводити уроки з історії (не менше 7 уроків різного типу), суспільствознавчих предметів (не менше 5 уроків), позаурочний захід з предмету;
- правильно визначати:
  - типи уроків, їхню організаційну структуру залежно від мети, змісту, вікових особливостей учнів і конкретних умов проведення уроків;
  - організаційні форми, методи й засоби проведення уроків у відповідності з дидактичними принципами навчання, враховуючи вікові, психологічні особливості учнів й конкретні умови навчання;
  - навчальну, виховальну, розвивальну мету уроку зі спеціальності та в позакласних виховних заходах, а також організаційні форми й методи їх проведення;
  - раціонально добирати, а в разі необхідності виготовляти дидактичний матеріал, наочність до уроків відповідно до їх пізнавальної мети;
  - своєчасно й уміло застосовувати ТЗН і засоби мультимедіа для проведення уроків з історії та в позакласній роботі;
  - стимулювати інтерес та активність учнів до засвоєння знань, розвивати їхню увагу, мислення, мовлення;
  - здійснювати психолого-педагогічний аналіз уроків і позакласних заходів зі спеціальності;
  - на основі знань педагогічної, психологічної наук, методики навчання історії аналізувати педагогічний досвід вчителів школи;
  - проводити психолого-педагогічні спостереження за учнями класу, виявляти їхні вікові та індивідуальні особливості, рівень розвитку, рівень вихованості;
  - складати характеристику на учня;
  - підготувати виховний захід;
  - складати індивідуальний план студента-практиканта за тижнями на весь період педпрактики (студент складає і узгоджує з груповим керівником індивідуальний план роботи на період практикуму до кінця першого тижня) та вести щоденник, в якому фіксувати результати спостереження уроків вчителів, студентів-практикантів, класних керівників, результати власної діяльності;
  - виконати завдання кафедр педагогіки, психології, а також кафедр Факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською - державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 4. Здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально на основі чинного законодавства та міркувань етики.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни. вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку.

ЗК 10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність.

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів українською - державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства.

ФК 3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей, застосовувати під час організації навчально-виховного процесу ефективні методики й технології.

ФК 4. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання.

ФК 5. Здатність здійснювати контроль та об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК 6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку, спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язбережувальних технологій.

ФК 8. Здатність до здійснення рівноправної та особистісно-зорієнтованої взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК 9. Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України. Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, методики навчання історії.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

ПК 10. Здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Результати навчання:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 9. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН 10. Демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії і суспільствознавства за допомогою сучасних інноваційних технологій, вміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

3. ЗМІСТ педагогічної практики студентів 4 курсу

№	Зміст	Кількість годин
1.	Організаційне заняття. Ознайомлення студентів із завданнями та змістом педагогічної практики. Обговорення змісту й організаційного плану роботи.	2
2.	Розподіл практикантів по робочих групах. Заняття і екскурсії під час практики. Ознайомлення з методикою майбутньої роботи, порядком ведення щоденників педагогічної практики, спостережень і нотаток, збору й обробки матеріалів, проведення інструктажу з правил охорони праці та протипожежної безпеки тощо.	2
3.	<u>Зміст навчальної роботи</u> <i>1. Ознайомитися:</i>	232

- з системою навчально-виховної, позакласної та позашкільної роботи основної школи в цілому, з порядком ведення шкільної документації (з бесіди директора школи чи заступників директора з навчальної і виховної роботи);

- із специфікою методики роботи вчителів та класного керівника певного класу (5-10 кл.);

- із специфікою позакласної роботи вчителя-історика;

- зі змістом роботи методичних об'єднань вчителів за спеціальністю та класних керівників;

2. Вивчити:

- зміст календарних і тематичних планів уроків вчителя, плану його позакласної роботи;

- план організаційної і виховної роботи класного керівника; анатомо-фізіологічні, психологічні й індивідуальні особливості класного колективу, вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх нахилів та інтересів, рис характеру, взаємовідносин у класі в ході навчально-виховного процесу; шляхом вивчення документації, бесід з учнями, спостереження; зокрема педагогічно занедбаних учнів і тих, хто має високий рівень знань, умінь і навичок;

- передовим педагогічним досвідом роботи вчителів.

3. Формувати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності:

- планування навчально-виховного процесу та проведення уроків з історії і суспільствознавчих предметів;

- відвідування та наступний аналіз уроків і позакласних заходів з історії і суспільствознавчих предметів;

- підготовка й проведення не менше 12 уроків історії і суспільствознавчих предметів в 5-10 класах у присутності вчителя;

- підготовка і проведення 2-3 залікових уроків різних типів (на залікових заняттях мають бути присутні керівник практики від Факультету, від бази практики, студенти-практиканти). Після закінчення заняття проводиться обговорення, в якому приймають участь всі присутні. В ході обговорення висловлюються зауваження теоретичного (стосовно змісту) та методичного (якість подачі матеріалу, управління аудиторією, активність студентів, використання технічних засобів навчання тощо) плану. Студенти-практиканти фіксують свої зауваження у письмовій формі у вигляді рецензії, керівник практики від базового навчального закладу надає характеристику з рекомендованою оцінкою);

- підготовка дидактичного матеріалу до залікових уроків;

- відвідування й аналіз 5 уроків студентів-практикантів;

- перевіряти зошити, контрольні і самостійні роботи;

- проведення психолого-педагогічних спостережень;

- проведення індивідуальних бесід з учнями;

- ведення класного журналу, оформлення іншої документації, перевірка щоденників тощо;

	<p>- можлива участь у роботі методичних об'єднань учителів історії, семінарах, засіданнях педагогічної ради школи, в підсумкових конференціях з педпрактики.</p> <p><u>Зміст позакласної роботи:</u></p> <p>- вивчення системи роботи вчителя, спрямованої на формування в учнів стійкого інтересу до виучуваних предметів;</p> <p>- опанування знаннями та вміннями з питань підготовки та проведення позакласної роботи з історії і суспільствознавчих предметів: тижнів історії, правознавства, вечорів (ранків), бесід, конференцій, диспутів, екскурсій; випуск стіннівок тощо.</p>	
4.	Виконання індивідуальних завдань з метою надбання студентами умінь та навичок самостійного розв'язування відповідних завдань.	120
5.	Перевірка щоденників педагогічної практики та напрацьованих матеріалів.	2
6.	Підсумкова конференція.	2
	Разом	270

3.1. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання (на вибір керівника-методиста практики від кафедри)

1. Складіть тестові завдання різних рівнів складності для тематичного оцінювання учнів.
2. Підготуйте роздатковий матеріал, комп'ютерні програми, презентації тощо.
3. Розробіть методику формування 2-3 історичних понять з курсу історії чи суспільствознавчих предметів.
4. Підготуйте завдання, які сприяють формуванню пізнавальної активності, самостійності учнів, ґрунтовності їхніх знань. Використайте їх на практиці й проаналізуйте результат вашої та учнівської роботи.
5. Підготуйте дидактичний матеріал, для індивідуальної, групової, фронтальної роботи учнів.
6. Вивчіть педагогічний досвід одного з вчителів.
7. Підготуйте аналіз перевірених вами зошитів з історії.
8. Візьміть участь у проведенні лекції на батьківських зборах класу.
9. Розробка дидактичних матеріалів для обдарованих учнів.

3.2. Заняття і екскурсії під час практики

Невід'ємною складовою виробничої практики є екскурсія. Екскурсії під час практики проводяться з метою ознайомлення студентів з освітніми закладами, історико-культурними ресурсами області та формування професійних навичок організації і проведення екскурсій. Проводиться ознайомлювальна екскурсія з метою надбання студентами найбільш повної уяви про базу практики, її структуру, взаємодію її окремих підрозділів, діючу систему управління. Також, можуть проводитися екскурсії в Івано-Франківський державний історико-меморіальний музей Олекси Довбуша, Музей мистецтв Прикарпаття, Музей визвольних змагань Прикарпатського краю ін.

Крім обов'язкових інструктажів з техніки безпеки можуть бути проведені додаткові заняття з охорони праці і протипожежної безпеки. Заняття під час практики можуть проводитись у вигляді лекцій, практичних і лабораторних робіт, які сприятимуть поглибленню знань з методики викладання історії. Приблизна тематика:

1. Підготовка та оформлення документації педагогічної практики.

2. Пошук інформації щодо успішної професійної діяльності засобами новітніх освітніх технологій.
3. Проведення дидактичних ігор з історії у середніх класах.
4. Особливості використання краєзнавчого матеріалу у процесі викладання історії.
5. Позакласна виховна робота з народознавства.
6. Методи професійного самовиховання та розвитку педагогічної техніки

3.3. Навчальні посібники

Базова

- Конституція України. К., 1996.
- Закон України «Освіта України. XXI століття. 1993 р. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті». *Освіта України*. 2001. № 29.
- Закон України «Про загальну середню освіту». *Освіта України*. – 1999. – № 25.
- Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті. *Освіта України*. 2001. № 29.
- Болонський процес: нормативно-правові документи. К., 2004.
- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // *Історія в школах України*. – 2004. – № 2.
- Державна національна програма „Освіта” (Україна „XXI століття”) // *Освіта*. – 1993. – № 44-46.
- Історія України (Рівень стандарту). Історія: Україна і світ. Історія України: всесвітня історія.* (інтегрований курс). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
- Історія України Профільний рівень.* Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
- Правознавство Профільний рівень.* Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
- Громадянська освіта (інтегрований курс).* Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
- Методичні рекомендації щодо викладання історії у 2019/2020 навчальному році. Режим доступу: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykkladannya-istoriyi-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>
- Програми розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України за посиланням: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-navchalnih-program-z-istoriyi-ukrayini-dlya-5-9-ta-10-11-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. *Історія України. Всесвітня історія. 5-9 класи.* Режим доступу: <https://history.vn.ua/klas/>
- Вороліс М.Г. *Методика викладання історії в середній загальноосвітній школі (I-III ступенів) / М.Г.Вороліс. – Вінниця, 2005.*
- Вяземский Е.Е. *Теория и методика преподавания истории: Учебник для студентов высших учебных заведений / Е.Е.Вяземский, О.Ю.Стрелова. – М., 2003.*
- Курилів В. *Методика викладання історії / В.Курилів. – Львів-Торонто, 2003.*
- Пометун О., Фрейман Г. *Методика навчання історії в середній школі / О.Пометун, Г.Фрейман. – К., 2006.*
- Баханов К. *Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії / К.Баханов // Історія в школах України. – 1999. – № 2. 4. Баханов К. Способи фіксації навчального матеріалу на уроках історії / К.Баханов // Історія в школах України. – 1997. – № 4.*
- Баханов К. *Учитель історії то особистісно орієнтоване навчання. Історія в школах України: Науково-методичний ж-л.* К.:Педагогічна преса. 2010. С.19-20.
- Бойко А. *Науково-методичний супровід професійно-педагогічної підготовки вчителя. Рідна школа.* К.:Преса України. 2012. С.28-33.
- Баханов К. *Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: Компетентнісно-орієнтований підхід / К.Баханов // Історія в школах України. – 2004. – № 6.*
- Борисов С. *Хронологічні завдання на уроці історії / С.Борисов // Історія в школі. – 1998. – № 9.*
- Василенко В. *Ефективність впровадження міжпредметних інтеграційних зв'язків історії та трудового навчання з метою формування цілісної системи знань в учнів 5-6 класі / В.Василенко, О.Кожем'яка // Історія в сучасній школі. – 2013. – № 9.*

- Войтович І. Як організувати учнівське дослідницьке проектування з історії (з досвіду роботи) / І.Войтович // *Історія в школі*. – 2013. – № 11-12.
- Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. Х. : Вид. група «Основа», 2011. 287
- Десятов Д.Л. Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні історії. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 111 [1] с.
- Дерхо В. Застосування міжпредметних зв'язків на уроці історії як засіб розвитку культурологічних компетенцій семикласників / В.Дерхо // *Історія в школі*. – 2013. – № 6.
- Желіба О. Використання умовно-графічної наочності при вивченні історії України: дидактичні засади вивчення питання російсько-французької війни 1812 року у 9 класі / О.Желіба // *Історія в школі*. – 2013. – № 1. 19.
- Жидкова Н. Пам'ятки для формування предметних умінь учнів із правознавства / Н.Жидкова // *Історія в сучасній школі*. – 2013. – № 4.
- Журба Л. Проблемні ситуації та способи їх створення на уроках новітньої історії України / Журба Л. // *Історія в школі*. – 2006. – № 6.
- Задорожна Л. Історичні документи як основа побудови пізнавальних завдань / Л.Задорожна // *Історія в школах України*. – 2002. – № 2.
- Зіміч Л. Підсумкове заняття історичного гуртка історія України та всесвітня історія / Л.Зіміч, І.Кондратевиц // *Історія в сучасній школі*. – 2013. – № 10.
- Ковальов В. Сценарій історичного турніру / В.Ковальов // *Історія в сучасній школі*. – 2013. – № 11.
- Коляда І. Методика організації та проведення комбінованого уроку при вивченні теми: «Монгольська навала на українські землі» (Історія України, 7 клас) / І.Коляда // *Історія в школі*. – 2013. – № 2.
- Коструба М. Формування критичного мислення учнів на уроках історії / М.Коструба // *Історія в школі*. – 2013. – № 9.
- Мисан В. Використання опорних конспектів на уроках історії // *Історія в школах України* / В.Мисан. – 1997. – № 1.
- Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада +», 2007. 111 с.
- Коляда І., Мельничук І. Новітні технології організації дискусії на уроках історії України. *Історія в школі*. 2003. № 11 – 12. С. 34 – 38.
- Короткова М. В. Нетрадиционные формы уроков. *Преподавание истории и обществознания в школе*. 2002. №7. С. 24 – 29.
- Мороз П. Методичні вимоги та критерії до характеристики історичної особи. / П.Мороз // *Історія в школах України*. – 1997. – № 3.
- Осадчук Р. Вимоги до контролю та перевірки за навчанням учнів з предметів суспільно-гуманітарного циклу / Р.Осадчук // *Історія в школі*. – 2001. – № 10.
- Осадчук Р. Організація самостійної роботи в умовах профільного навчання / Р.Осадчук // *Історія в школі*. – 2008. – № 2.
- Осадчук Р. Педагогічні технології міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі / Р.Осадчук // *Історія в школі*. – 2013. – № 9.
- Пометун О. Особливості формування сучасного змісту навчання історії у контексті державного стандарту освіти та нових програм з предмету / О.Пометун, Н.Гупан // *Історія в школі*. – 2013. – № 7-8.
- Пузінов Д. Методика формування життєвої компетентності старшокласників у процесі навчання історії України / Д.Пузінов // *Історія в школі*. – 2012. – № 3.
- Саплина Е.В. Как сделать эффективным урок истории / Е.В.Саплина // *Преподавание истории в школе*. – 2001. – № 6.
- Світлична М. Навчально-виховний захід «Правовий ринг» / М.Світлична // *Історія в сучасній школі*. – 2013. – № 1.
- Сотніченко В. Бізнес-фестиваль на уроці історії. / В.Сотніченко, О.Ільющина // *Історія в школі*. – 1998. – № 4.
- Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії. Х.: Вид. група «Основа», 2012. 93 [3] с.
- Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в школі / Я.Треф'як // *Історія в школах України*. – 2002. – № 1.
- Фрейман Г. Реалізація компетентнісно-орієнтованого навчання у парктиці викладання історії в школі. *Історія в школі: Науково-методичний ж-л*. К.: Етносфера. 2010. С.23-29.
- Уланова Л. Рівні навченості учнів з історії та критерії їх оцінювання / Л.Уланова // *Історія в школах України*. – 2000. – № 3.
- Фідря О. Афоризми і висловлювання у викладанні історії / О.Фідря // *Історія в школі*. – 1998. – № 1.

- Ходос М. Методичні засади краєзнавчої роботи в ЗОШ / М.Ходос // Історія в школі. – 2004. – № 4.
- Шульга О. Застосування наочних методів навчання із використанням технічних засобів (ТЗН) на уроках історії / О.Шульга, А.Шульга // Історія в школі. – 2013. – № 6.
- Якобчук Н. Історичний турнір на тему «Національно-визвольна війна українського козацтва під проводом Б.Хмельницького» Історія України, 8 клас / Н.Якобчук, С.Якобчук // Історія в сучасній школі. – 2013. – № 2.
- Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.
- ПЕДАГОГІКА Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І.Д.Бех. – К., 1998.
- Боровский А.Б. Система методов профессиональной ориентации. Кн. 2. Методики профориентационной работы (приложение) / А.Б.Боровский, Т.М.Потапенко, Г.В.Щекин. – К., 1993.
- Класний керівник у сучасній школі: Метод. посібник (В.М.Оржиховська, О.І.Пилипенко та ін. – К., 1996.
- Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 24 квітня – 1 травня.
- Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів: Навчальний посібник. – К., 1996.
- Сухомлинський В.О. Народження громадянина: Вибр. тв. У 5-ти т. / В.О.Сухомлинський. – Т.3. – К., Рад. школа, 1976.
- Шкільні свята та розваги: Збірник сценаріїв на допомогу педагогічним працівникам загальноосвітніх та педагогічних закладів: у 3-х частинах – Тернопіль, 1999.
- ПСИХОЛОГІЯ**
- Бадмаев Б.Ц. Психологія в роботі учителя: В 2 кн. / Б.Ц.Бадмаев – М., 2000.
- Вікова та педагогічна психологія: Навч.посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
- Заброцький М.М. Педагогічна психологія / М.М.Заброцький. – Х.: МАУП. – 200 с.
- Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. – Київ, 1995.
- Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
- Савчин М.В. Педагогічна соціальна психологія. – Дрогобич, 1998.
- Запорожцева, Ю. Тренінги для і про педагогів. *Управління освітою*. 2011. № 24, грудень. С. 14-15 ; *Управління освітою*. 2012. № 2, січень. С. 10–12.

Інтернет-сайти

Основні Інтернет-ресурси з історії Стародавнього світу (рекомендуються для отримання додаткової інформації)

- www.livius.org - наукові праці, дослідження з історії Стародавнього світу
- archaeology.kiev.ua - Східноєвропейська археологія
- www.kemet.ru - портал, Культура та мистецтво Стародавнього Єгипту
- members.tripod.com - історія Стародавньої Месопотамії
- www.ancient-china.net - Стародавній Китай
- www.stoa.org - стародавня та класична історія
- <http://7wonders.synnegoria.com> - сім чудес світу
- <http://ancientrome.ru> - історія Стародавнього Риму

Інтернет-адреси загального характеру

- www.academicpress.com - академічна література
- www.britannica.com - Енциклопедія "Британіка"
- www.internetri.net/vv - ВСЕВІДО: наука, освіта, технології

Історичні та педагогічні сайти

- www.sociology.org - соціологічні науки
- www.sil.org/ethnologue - етнографічні дослідження
- www.TheHistoryNet.com - електронний історичний журнал
- www.utm.edu/research/ier - філософська енциклопедія
- www.nsta.org - міжнародне об'єднання шкільних вчителів
- www.aboutislam.ws - Іслам як він є

Музеї

www.hermitagemuseum.org - Державний Ермітаж (Санкт-Петербург, Росія)

mistral.culture.fr/louvre - Лувр (Париж, Франція)

www.metmuseum.org - музей мистецтв Метрополітен (Нью-Йорк, США)

museoprado.mcu.es - Національний музей Прадо (Мадрид, Іспанія)

www.christusrex.org/www1/vaticano/0-Musei.html - музеї Ватикана

www.moma.org - Музей Сучасного Мистецтва (Нью-Йорк, США)

<http://www.mon.gov.ua/education/average>

<http://indigodeti.h15.ru/shatopcon.htm>

<http://www.conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php?p=326&sid=979a43c2011fb140dc4c83251c4cdacd>

<http://www.shatalovschools.ru/>

<http://www.newizv.ru/news/2004-03-29/5487/>

http://msk.treko.ru/show_dict_1017

<http://pedsovet.org/forum/topic1280.html>

<http://rebenok1992.narod.ru/novshatal1.htm>

<http://ps.1september.ru/articlef.php?ID=200601811>

http://pu.ac.kharkov.ua/kaphedras/mat_metodic/Block1/praktika/index.htm#a2

<http://www.chl.kiev.ua/cgi-bin/sp/search/index.php>

<http://www.vesna.org.ua/txt/olifirenkov/metodyka.html>

Методичне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення практики: приміщення для самостійної роботи студентів, розмножувальна та комп'ютерна техніка з підключенням Інтернет, наукова бібліотека з читальним залом. На практиці і під час самостійної роботи студентів використовуються методичні рекомендації щодо проходження практики, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме: Галицька-Дідух Т.В. Дидактичні ігри на уроці історії: навчально- методичний посібник для студентів ІУ курсу спеціальності 014 «середня освіта (історія)». Івано-Франківськ, 2014.

Галицька-Дідух Т.В. Педагогічна практика: методичні рекомендації для студентів спеціальності 014 «середня освіта (історія)». Івано-Франківськ, 2018.

Галицька-Дідух Т.В. Інноваційні технології навчання. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи спеціальності 014 «середня освіта (історія)». Івано-Франківськ, 2017.

3.4 Методичні рекомендації.

Як педагогічна категорія практика є складовою частиною навчального процесу та має на меті навчити студентів творчо застосовувати у педагогічній діяльності науково – теоретичні знання та практичні навички, отримані при вивченні психолого – педагогічних і спеціальних дисциплін, сприяти розвитку у майбутніх учителів стійкого інтересу до професійної діяльності.

Специфікою практичної діяльності студентів є те, що в ній у більшій мірі (порівняно з навчально - пізнавальною) здійснюється ідентифікація з професійною діяльністю вчителя, практика проводиться в умовах, адекватних умовам майбутньої самостійної педагогічної діяльності. Робота студента в період практики характеризується тією ж різноманітністю функцій, що й робота педагога. Вона – ланка в системі підготовки вчителя і виступає у якості самостійного, важливого джерела актуалізації педагогічної освіти, створення її життєвої цінності для поліпшення відносин. Сама система взаємовідносин має носити характер взаємодії і співпраці, маючи на увазі певну суб'єктивність позиції студента. Міркуючи над організацією педагогічної практики в навчально – виховному закладі, її керівник орієнтується не лише на виконання програми практики, але перш за все, ставиться до кожного студента як до унікальної особистості. Кожен практикант повинен мати можливість висловити свою думку, отримати необхідну консультацію, допомогу або роз'яснення тієї чи іншої ситуації.

Складові процесу навчання

<p>Діяльність учителя (навчання)</p> <ul style="list-style-type: none"> • виклад змісту навчального матеріалу • керівництво діяльністю учнів • розвиток пізнавальних здібностей та інтересів • формування світогляду учнів • формування навичок і культури праці учнів • оцінка знань, умінь і навичок учнів 	<p>Діяльність учнів (учіння)</p> <ul style="list-style-type: none"> • споглядальна (сприйняття, обдумування, розуміння) • відтворювальна (повторення, закріплення навчального матеріалу) • творча (застосування знань на практиці)
<p>Знання, вміння, навички, світогляд, свідомість, поведінка, почуття, прийоми інтелектуальної праці</p>	
<p>Зміст навчального матеріалу</p> <ul style="list-style-type: none"> • факти • поняття • теорії • правила • закономірності • принципи 	<p>Засоби навчання</p> <ul style="list-style-type: none"> • наочні посібники • підручники і навчальні посібники • книги • словники • довідники • технічні засоби навчання • комп'ютери • спеціальне навчальне обладнання

Класифікація методів навчання

<p>За джерелами знань</p>		
<p>Словесні</p>	<p>Наочні</p>	<p>Практичні</p>
<ul style="list-style-type: none"> • розповідь • бесіда • пояснення • лекція • робота з книгою 	<ul style="list-style-type: none"> • спостереження • ілюстрація • демонстрація <p>наочних посібників і ТЗН</p>	<ul style="list-style-type: none"> • робота з джерелами • завдання • робота з контурною картою • написання історичних творів, есе ін.
<p>За характером пізнавальної діяльності</p>		<p>За дидактичною метою</p>
<ul style="list-style-type: none"> • пояснювально-ілюстративні • репродуктивні • проблемні 		<ul style="list-style-type: none"> • вивчення нового матеріалу • закріплення • повторення

- частково-пошукові
- дослідницькі

- формування вмінь і навичок перевірки знань

Основним підходом до впровадження системи навчання і виховання у сучасній школі залишається класно-урочна система, за якої провідною формою організації навчально-виховної роботи є урок. У дидактиці під **уроком** розуміють основну одиницю освітнього процесу, чітко обмежену часовими рамками, планом роботи та складом учнів (класом). Стосовно процесу навчання урок виконує інтегруючу роль, оскільки відображає та поєднує такі його компоненти: мету, зміст, методи, засоби навчання, взаємодію вчителя та учнів.

Методисти **сучасним уроком** вважають таку форму навчання, яка своїми цілями (освітньою, розвивальною, виховальною), змістом, структурою та методами проведення відповідає найновішим вимогам теорії й практики навчання у школі і є високоефективною.

Основними завданнями сучасного уроку є:

- відповідність навчального матеріалу з історії вимогам науковості, оптимальності, єдності навчання і виховання, зв'язку з життям;
- реалізація комплексної мети уроку: навчальної, виховної та розвивальної;
- урахування вікових особливостей учнів та їх пізнавальних можливостей, інтересів і запитів;
- реалізація інноваційних технологій сучасного уроку;
- інтегральність уроку (використання міжпредметних зв'язків);
- цілеспрямованість і копітка робота над пізнавальними завданнями і запитаннями, що виникають у результаті створення проблемних ситуацій;
- практична спрямованість уроку – розвиток історичного мислення учнів.

У працях сучасних методистів сформульовані основні вимоги до уроків історії, які орієнтують учителя на те, щоб кожен його урок сприяв розвитку пізнавальних інтересів учнів, формуванню навичок самостійного здобуття знань, прищеплюванню любові до праці.

Вимоги до сучасного уроку:

- гігієнічні (температурний режим, норми освітлення, чергування видів навчальної роботи і т.п.);
- загально педагогічні (урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, створення емоційно-актуальної атмосфери уроку, педагогічний такт і культура мови, пізнавальна самостійність учнів, чітке визначення освітніх, виховних і розвиваючих завдань уроку);
- відповідна теоретичне підґрунтя має визначати науковий рівень змісту уроку;
- за умови належного наукового рівня забезпечувати оптимальність змісту уроку;
- урок має бути містким, але не перевантаженим, бо порушення цієї умови призводить до механічного запам'ятовування матеріалу, послаблення інтересу, затримки загального розвитку;
- слід урізноманітнювати організаційні форми уроків історії, вдосконалювати їхню структуру, раціонально використовувати час;
- урізноманітнювати види робіт, методи та прийоми навчання і викладання, організаційні форми уроку, широко поєднувати індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи;
- забезпечувати інтенсивну практику учнів, цілеспрямовану і систематичну роботу над розвитком історичного мислення;
- постійно активізувати учнів (максимальне включення до різних видів діяльності) і розвивати їхню самостійність та ініціативність;
- ураховувати навчально-виховні можливості уроку, передбачати, щоб зміст сприяв вихованню (національному, розумовому, моральному, естетичному) особистості учня;
- виховувати в учнів стійкий інтерес до історії;
- постійно збуджувати позитивне емоційне ставлення до навчання, стимулювати інтелект та естетичні потреби школяра;
- дбати про високу педагогічну культуру вчителя-історика, його постійне духовне

збагачення, ідейно-моральне зростання.

Специфічні вимоги до уроків історії, «Правознавства», «Громадянської освіти»:

- ❖ забезпечити науковість змісту уроку, слід користуватися лише достовірними відомостями, в яких відсутня розбіжність у поглядах вчених;
- ❖ у забезпеченні наукового рівня змісту уроку та піднесенні інтересу учнів до предмета варто ознайомлювати їх з найновішими досягненнями історичної науки;
- ❖ мат інтегровані знання і вміти їх формувати в учнів;
- ❖ не слід надмірно захоплюватися фактажем, варто дбати про знання карти, хронології, історичної термінології;
- ❖ від загального до конкретного, оптимальне наповнення змісту уроку історії значною мірою досягається через вивчення історичного матеріалу укрупненими, логічно завершеними частинами із використанням узагальнюючих таблиць, схем тощо;
- ❖ важливо виділяти з широкого кола відомостей найбільш істотне, головне, узагальнювати і систематизувати вивчене на основі певного теоретичного положення, історичного поняття або правила;
- ❖ важливе місце у змісті уроку посідає цілеспрямована і систематична робота над пізнавальними завданнями і запитаннями;
- ❖ попередньо орієнтувати учнів на важливість матеріалу, який вивчається;
- ❖ органічно і раціонально поєднувати на уроці роботу над засвоєнням матеріалу;
- ❖ необхідно, щоб історичний матеріал, практичні завдання сприяли вихованню особистості учня, розкривали суть історії як суспільного явища, її комунікативні функції, закономірності розвитку;
- ❖ використовувати внутрі і міжпредметні зв'язки, формувати синтетичне мислення.

4. Форми та методи контролю

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Важливою формою **підсумкового контролю студентів** за проходженням педагогічної практики є конференція, що проводиться по закінченню практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

5. Вимоги до оформлення звітної документації

Для узагальнення матеріалів, зібраних під час практики і підготовки звіту, студентам в кінці практики відводиться 2-3 дні. Складений студентом звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зшиті.

I. Календарний графік проходження практики (додаток 4) містить інформацію про діяльність практиканта на весь термін проходження практики: розробка й підготовка виховних заходів, відвідування уроків учителів-предметників, ознайомлення з підготовкою вчителя-предметника до уроку, відвідування уроків у закріпленому класі, виготовлення дидактичних матеріалів та ін. виконана робота завіряється методистами від кафедр, вчителем-предметником, чи класним керівником. Студент повинен обов'язково мати при собі графік у ході практики.

II. Психолого-педагогічний щоденник студента-практиканта.

Щоденник студента (додаток 5) – це основний документ, який відбиває не лише зміст проведеної студентом роботи в школі, а й її результати:

- щоденник стимулює студента до більш організованої та продуманої роботи під час практики, що сприяє виробленню навичок самоконтролю роботи;

- щоденник дає уявлення керівникові про те, як студент вивчає свій клас, окремих учнів, як спостерігає й аналізує їх поведінку, роботу, які уроки відвідує, до яких висновків доходить, яку допомогу отримує від учителя, класного керівника, методиста;

- щоденник відбиває рівень підготовки студента до навчальної та виховної роботи з класом, рівень його загальної культури, ставлення до практики, недоліки кафедри у підготовці студентів до педагогічної практики.

Зміст практики студент фіксує у щоденнику, вказуючи характер і конкретні обсяги роботи, виконаної за день. У щоденнику записуються загальні відомості змісту практики:

❖ Титульна сторінка (вид і назва практики; прізвище, ім'я, по батькові, вказується назва Факультету, кафедри освітньо-кваліфікаційний рівень, напрям підготовки, спеціальність, курс, група), на звороті (прізвище, ім'я, по батькові практиканта, дату прибуття і вибуття з навчального закладу, завірені печатками і підписами відповідальної особи від бази практики

❖ відомості про клас;

❖ розклад занять у закріпленому за ним класі;

❖ Графік занять гуртків і факультативів;

❖ Робочі записи під час практики, в яких викладається зміст навчально-виховної діяльності практиканта по днях (від настановної конференції, відвідання уроків учителів, проведення занять і виховних годин, факультативних занять, участь у методичних нарадах ін. до складання заліку), які завірені керівниками-методистами від кафедр, баз практики.

Окрім того, в щоденнику записується вся інструктивна інформація, отримана практикантом за час практики; результати його дослідницької діяльності та виконання індивідуальних завдань. На підставі виконання індивідуального плану та записів у щоденнику студент складає звіт про виконання практики.

Практикант обов'язково повинен мати щоденник із собою під час перебування на базі практики!!!

III. Структура і зміст звіту з педагогічної практики(додаток 6)

Звіт про проходження практики має висвітлювати, аналізувати й узагальнювати проведену під час практики навчальну, позакласну й методичну роботу. Звіт складається з чотирьох частин: 1) навчальна робота; 2) позакласна (виховна) робота; 3) методична робота; 4) висновки.

5. **Навчальна робота.** В цьому розділі звіту необхідно зазначити, скільки уроків студент відвідав у вчителів історії, скільки уроків відвідав в інших учителів, що корисного взято з цих відвідувань, яким ефективним прийомом взаємодії з учнями слід навчитися, чого слід уникати в роботі педагога. Вказати кількість проведених самостійно уроків. Також у цій частині звіту необхідно відобразити свою участь в обговоренні уроків студентів, перевірці учнівських зошитів, висвітлити роботу з учнями, що не встигають у навчанні і з тими, що виявили здібності до предмета, гурткова і факультативна робота. Завершуватися ця частина звіту має узагальненнями стосовно методів і форм роботи на уроці, висновками про ефективність різних форм взаємодії учнів і вчителя, висновками про те, що необхідно засвоїти й використовувати у власній роботі в майбутньому.

6. **Позакласна (виховна) робота.** У цій частині звіту слід висвітлити роботу студента-практиканта в позаурочний час: тематику бесід, доповідей, диспутів та ін. Необхідно навести сценарій залікового виховного заходу або дати йому розгорнуту характеристику (якщо виховний захід сценарію не передбачає), провести ґрунтовний аналіз задуму, виховного впливу, ефективності й значущості розробленого заходу. Студент має зафіксувати й проаналізувати свою діяльність в організації відвідування театру, музею, змагань, випуску стінної газети та ін. Слід не лише описати проведені заходи, а й зробити ґрунтовний аналіз їх ролі, ефективності, значення для подальшого життя дітей. Необхідно дати оцінку проведеної роботі, спробувати визначити вдалі знахідки й прорахунки, зробити висновки.

7. **Методична робота.** В цій частині звіту слід зазначити, з якими методичними матеріалами ознайомився студент-практикант, що зробив для поліпшення методичної роботи у школі, до роботи яких гуртків був залучений. Необхідно проаналізувати участь у методичних об'єднаннях, методика підготовки й проведення уроків історії, їхню специфіку у даному закладі освіти. Висвітлити практичну допомогу школі (поліпшення обладнання предметного кабінету, виготовлення наочних посібників та ін.). У кінці даної частини необхідно зробити висновок про те, яким має бути сучасний урок історії, якою має бути методика підготовки й проведення сучасного уроку історії.

8. **Висновки.** У висновках необхідно зазначити, яке значення мала практика для педагогічної підготовки майбутнього вчителя, які позитивні й негативні сторони спостерігалися в організації практики, зробити висновки про власні здобутки (знання, уміння та навички) у ході виконання завдань практики, внести пропозиції щодо удосконалення організації практики.

Звіт студента-практиканта повинен бути заслуханий на засіданні педагогічної (методичної) ради, на якому окрім студента виступають учитель-предметник, класний керівник і методист з профільної кафедри.

9. Пропозиції.

IУ. Характеристика на студента-практиканта. (додаток 7)

У характеристиці зазначається кількість проведених уроків, позакласних заходів з історії, факультативів, гуртків, вказується допомога у підготовці дітей до олімпіади, участь у педрадах і методоб'єднаннях, підготовці дидактичних матеріалів і т.п. Вчитель-предметник визначає на якому науковому й організаційно-методичному рівнях проводилися уроки й позакласні заходи, як студентом вирішувалися навчально-виховні завдання, чи раціонально застосовувалися різноманітні методи і засоби навчання, форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів та прийоми активізації школярів із врахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних особливостей, як підтримувалася дисципліна. Учитель-предметник виставляє загальну оцінку за навчальну роботу. Класний керівник (куратор) заповнює другу частину відомості-характеристики й виставляє загальну оцінку за виховну роботу, відзначаючи сильні і слабкі сторони у діяльності студента. У характеристиці обов'язково виставляється вмотивована оцінка від 1 до 50 балів. Завіряє відомість-характеристику декан навчального закладу підписом і печаткою.

У. **Відгук осіб, які перевіряли проходження практики, а також висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики** (додаток 8), як підсумковий документ під час складання заліку. Вказується оцінка в національній, 100 бальній шкалі і ECTS.

Складений студентом звіт (щоденник, календарний графік, звіт про проходження практики, характеристика на студента-практиканта, відгук осіб, які перевіряли проходження практики, а також висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики) повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. в друкованому та електронному вигляді Аркуші звіту повинні бути зшиті.

УІ. Конспекти уроків (додаток 1).

План-конспект уроку складається заздалегідь, обов'язково підлягає затвердженню вчителем історії за день до його проведення. Готуючись до уроку, вчитель повинен вирішити, з чого він буде починати, чим закінчувати, як розподілити матеріал, якими словами-«містками» перейти від одного питання до іншого, як висловити головні думки. Результати обмірковування оформлюються у вигляді плану-конспекту уроку. Сам процес оформлення плану-конспекту поглиблює задум уроку, уточнює його перебіг, укладає задум у часі.

УІІ. Конспект позакласного заходу (додаток 2).

При підготовці позакласного заходу слід враховувати, що позакласна робота є досить різноманітною. У методиці навчання історії розрізняють такі її види:

1. Масова (історичні вечори, лекції, бесіди, екскурсії, конкурси, вікторини, олімпіади, конференції, перегляд фільмів та вистав, «тиждень історії» в школі тощо).

2. Групова (історичні групи, історичні товариства та клуби, походи та екскурсії, випуск газет та журналів, лекторії, факультативи тощо).

3. Індивідуальні (читання історичної літератури, робота в архіві та музеї, написання рефератів і доповідей, виконання творчих завдань);

Див. додаток.

Схема аналізу позакласного заходу

- a. Тема позакласного заходу.
- b. Мета виховного заходу і ступінь її досягнення.
- c. Структура позакласного заходу: комплексний або одиничний; масовий груповий, індивідуальний, змішаний.
- d. Методична організація позакласного заходу:
- e. Зміст позакласної роботи.
- f. Підготовчий етап:
  - підготовка текстового матеріалу заходу;
  - пізнавально-емоційна цінність текстового матеріалу;
  - дійові учасники заходу.
- g. Проведення заходу:
  - випуск програми вечора;
  - випуск шкільного оголошення про час і місце вечора;
  - оформлення приміщення, де проводиться захід;
  - якість підготовки учнів – дійових осіб заходу;
  - залучення до діяльності учнів, що не є дійовими особами заходу;
  - наявність запрошених гостей.
- h. Підсумки заходу:
  - якість проведення позакласного заходу;
  - відзначення дійових осіб заходу.

УІІІ. Конспект та аналіз виховного заходу(додаток 3).

Схема аналізу виховного заходу

1. Загальні відомості: дата проведення, форма виховного заходу, мета.
2. Планування підготовки до виховного заходу;
3. Аналіз підготовчого етапу до проведення виховного заходу:
4. Проведення заходу.
5. Підбиття підсумків.

ІХ. Психологічна характеристика на учня.

Характеристика на учня

При складанні характеристики необхідно проявляти обережність, уникати поспішності. Не можна проявляти суб'єктивність, зловживати становищем дитини. Можливий поетапний варіант заповнення схеми:

- перший етап – підготовчий ступінь до складання характеристики;
- другий – ступінь часткового заповнення, коли ще неможливо відповісти на всі питання;
- третій – ступінь відносно повного заповнення схеми, коли зібрано достатню кількість фактів, які дозволяють скласти всебічну об'єктивну і якісну характеристику.

I. Загальні дані про особистість

1. П І Б _____
2. Стать _____
3. Дата народження _____

4. Місце навчання _____
5. Клас _____
6. Стан здоров'я (група, діагноз), фізичний розпиток (потрібне підкреслити): здоровий, фізично розвинений, часто хворіє, слабкий, чим хворів і як переносить захворювання _____
7. П І Б батька, де і ким працює - _____
8. П І Б матері, де і ким працює _____
9. Ставлення батьків до своєї роботи _____
10. Участь батьків у громадській роботі _____
11. Умови сімейного виховання: склад сім'ї, соціальний стан кожного члена сім'ї _____
12. Матеріальні умови сім'ї (хороші, задовільні, незадовільні) _____
13. Сімейний «клімат» (хороший, задовільний, незадовільний) _____
14. Сім'я благополучна, функціонально неспроможна, конфліктна, антипедагогічна, асоціальна _____
15. Культурний рівень сім'ї _____
16. Характеристика батьків як вихователів (займаються постійно, періодично, не займаються вихованням дитини) _____
17. Рівень взаєморозуміння батьків і дитини _____
18. Мотиви відповідальності перед батьками (любить, жаліє, поважає, боїться) _____
19. Ставлення до навчання (позитивне, задовільне, незадовільне, індіферентне) _____

II. Психічні якості учня

1. Увага – довільна, мимовільна; властивості уваги – зосередженість (спостережливість як якість), стійкість, обсяг, розподілення, переключення.
2. Пам'ять (образна, словесно-логічна, рухлива, емоційна), короткочасна та довготривала.
3. Мислення (наочно-дійове, наочно-образне, абстрактне).
4. Властивості розуму (самостійність, широта, глибина, гнучкість, швидкість, критичність).
5. Інтереси, нахили (пізнавальні, професійні) до розумової, практичної, художньої діяльності, спілкування з людьми.
6. Спеціальні здібності: математичні, технічні, музичні, соматичні, лінгвістичні, спортивні та ін. _____

III. Індивідуально-психологічні особливості школяра

1. Тип темпераменту (холеричний, сангвінічний, флегматичний, меланхолічний)
2. Характер (цілісний, протирічний).
3. Темп роботи – швидкий, середній, полільний.
4. Якість роботи – хороша, задовільна, незадовільна.
5. Реакція на зовнішні подразнення – збуджена, урівноважена, повільна.
6. Включення в роботу та перехід до іншого виду діяльності: швидкий, повільний.
7. Риси характеру:
  - ставлення до речей (бережливий – небережливий, охайний – неохайний);
  - ставлення до людей (альтруїст – егоїст, принциповий – безпринципний, щедрість – скупість, стриманий – нестриманий і т. ін.);
  - рівень самооцінки (об'єктивна, завищена, занижена);
  - ставлення до праці/навчання (відповідальний – безвідповідальний, працелюбний – лінивий і т. д.).

IV. Емоційно-вольова сфера

Емоційно-вольові риси	Оцінка емоційно-вольової сфери
-----------------------	--------------------------------

Впевненість чи невпевненість у своїх силах і можливостях					
Дисциплінованість чи недисциплінованість					
Ініціативність чи безініціативність					
Особиста організованість чи неорганізованість					
Самостійність чи схильність до навіювання					
Зібраність чи незібраність					
Самоволодіння чи нестриманість					
Сміливість, рішучість чи боягузтво					
Наполегливість чи впертість					
Особиста активність чи пасивність					
Цілеспрямованість чи безцільність					

Бали відповідають таким проявам рис особистості:

5 – позитивна риса проявляється видимо, характерно, чітко, виражено, постійно, типово для особистості;

4 – позитивна риса частіше проявляється, ніж не проявляється;

3 – позитивна риса недостатньо точно виражена, як правило не проявляється;

2 – негативна риса особистості проявляється частіше, виражена помітніше;

1 – чітко виражена негативна риса, вона проявляється видимо, типово, постійно.

V. Характерологічні особливості (риса характеру, які виражають спрямованість)

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
Громадська чи егоїстична спрямованість					
Принциповість чи безпринципність					
Правдивість чи брехливість					
Працьовитість чи лінощі					
Безкорисливість чи користолюбство					
Скромність чи розбещеність					
Справедливість чи несправедливість					
Чуйність чи черствість					
Прямота чи лицемірство					

VI. Інтелектуальні риси характеру

Інтелектуальні риси характеру	Оцінка риси характеру				
Спостережливість чи неспостережливість					
Практична спрямованість розуму (уміння застосовувати знання на практиці) чи непрактичність розуму					
Допитливість чи недопитливість					

VII. Емоційні риси характеру

Емоційні риси характеру	Оцінка риси характеру				
Веселість чи похмурість					
Бадьорість чи в'ялість					
Правдивість чи брехливість					
Незворушність чи дратівливість					

VIII. Риси характеру, які виражають ставлення до діяльності

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
Добросовісність чи недобросовісність у ставленні до діяльності: <ul style="list-style-type: none"> • трудової; • навчальної; • ігрової; • громадської; • спортивної. 					
Працездатність чи непрацездатність					

IX. Риси характеру, які виражають ставлення до інших людей

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
Колективізм чи індивідуалізм					
Товариськість чи замкнутість					
Тактовність чи безтактність					
Чуйність чи черствість					
Ввічливість чи грубість					

X. Риси характеру, які виражають ставлення до самого себе

Риси характеру	Оцінка риси характеру				
Критичне ставлення до себе чи надмірна самовпевненість					
Впевненість чи невпевненість					
Вимогливість чи невимогливість до себе					
Самокритичність чи несамокри-тичність					

XI. Динамічні особливості особистості

Риси характеру	Оцінка риси характеру				

Чи наполегливий в роботі (чи може довгий час працювати без перерви, не знижуючи результатів), чи швидко втомлюється, довго і напружено працювати не може					
Сильні життєві впливи переносять стійко, відповідає на них з належною енергією, активністю, підвищує напруженість діяльності, чи сильні впливи призводять до зривів, знижують енергію і активність					
Чи зберігається самовладання і витримка у важких, надзвичайних, критичних умовах чи губиться, зривається, роздратовується, пасує у важку хвилину. Здатний спокійно і довго чекати когось-небудь для нього важливого чи нездатний до довгих очікувань					
Бурхливо включається в нову діяльність, легко збуджується, чи несприйнятливий до нової діяльності					
Рухливий, легко і швидко переходить від одного виду діяльності до іншого чи навпаки інертний, повільно і важко переключається					
Легко і швидко засвоює нові знання, уміння і навички чи важко і повільно					
Легко відгукується на нові враження, навіть якщо вони незначні, чи невразливий					
Наполегливий, енергійний чи тихий, неенергійний					
Врівноважений, спокійний чи схильний до емоційних зривів, спалахів					

XII. Позиція в колективі класу

1. Формальний лідер, неформальний лідер; пасивний, ізолюваний, відторгнений _____
2. Виконання громадських доручень у класі (активно, ініціативно, добровільно, тільки пунктуально, в'яло, примусово, погано, відмовляється від виконання) _____
3. Чи користується симпатіями колективу або окремої його частини _____
4. Чи має надійних друзів, кого _____
5. Виконує у дружбі ведучу чи ведому роль _____
6. Чи має надійних друзів поза школою, з якого соціального середовища _____

7. З членами колективу знаходиться в дружніх стосунках чи конфліктує _____
8. Чи користується авторитетом серед товаришів _____
9. За що поважають чи не поважають _____
10. Чи пропускає уроки без поважних причин (рідко, часто, систематично) _____
11. З яких предметів має незадовільні оцінки _____
12. Чи вступає в конфлікти з товаришами по навчанню, як часто _____
13. Чи вступає в конфлікти з учителями, як часто _____
14. Чи рахується з думкою колективу, товаришів (завжди, рідко, не рахується) _____
15. Педагогічні помилки вчителів: суб'єктивізм, грубість, безтактовність, лібералізм тощо _____

XIII. Мікросередовище за місцем проживання

1. Зв'язок з групою підлітків негативного спрямування _____
2. Положення в групі підлітків: лідер, його помічник, рядовий член групи. _____
3. Чи здійснює правопорушення _____
4. Якщо здійснює, то як: свідомо, під впливом інших, випадково _____
5. Форми правопорушень: індивідуальні, групові, інколи групові _____
6. Проведення вільного часу, форми проведення _____

XIV. Соціальна спрямованість особистості

1. Соціальні потреби особистості:
- а) потреби в спілкуванні _____
- б) потреба в навчанні _____
- в) потреба в колективній праці _____
- г) потреба в громадській та інших видах діяльності _____
2. Спецпідготовка (відвідує гурток, спортивну секцію, спецшколу і т. д.) _____
3. Громадська активність (висока, середня, низька), виконує доручення _____
4. Типові випадки відхилень у поведінці (куріння, вживання алкогольних напоїв, відхилення в сексуальній поведінці, крадіжки, бродяжництво, інші правопорушення) _____
5. Інтереси особистості (суспільно значимі чи егоїстичні, стійкі чи нестійкі) _____
6. Мотиви навчання (високий моральний ідеал, позитивний приклад: одержання знань; прагнення не підвести клас, школу; набуття знань для майбутньої професії, здійснення мрії; страх бути покараним; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення) _____
7. Мотиви в громадській роботі (прагнення принести користь суспільству, школі, колективу товаришів; мотиви самовиховання; позитивний приклад і високий моральний ідеал; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення) _____
8. Мотиви трудової діяльності (високий моральний ідеал, позитивний приклад; прагнення принести користь суспільству, школі, колективу товаришів; набуття трудових навичок і умінь; підготовка до майбутньої професії; прагнення виділитись; здобути користь для себе; одержати матеріальне заохочення) _____
9. Які засоби впливу застосовувались до учня й школі, сім'ї, комісією в справах неповнолітніх? _____

XV. Узагальнення результатів.

X. Аналіз заняття історії, відвіданого студентом (додаток 10)

Правильний і глибокий педагогічний аналіз уроку сприяє поліпшенню як усього навчального процесу, так і окремих його ланок. **Повний аналіз** уроку містить у собі розгляд

його найважливіших елементів: змісту, методів і прийомів навчання, взаємодії вчителя й учнів на уроці, взаємозв'язку його типу і структури.

Зазначає клас, прізвище, ім'я, по-батькові вчителя, дата проведення; тема уроку.

Частина 1. *Підготовка вчителя до уроку.*

1. Доцільність даного уроку в системі інших уроків тематичного плану.
2. Визначення навчальних, розвиваючих і виховних цілей уроку.
3. Шляхи реалізації навчальних, розвиваючих і виховних цілей уроку.
4. Застосування у плануванні інноваційних підходів, їх доцільність.
5. Взаємозв'язок обсягу навчального матеріалу і способів його засвоєння з особливостями даного класу.
6. Планування використати на уроці карти, таблиці, роздатковий матеріал.
7. Чи сприяє структура уроку, заплановані завдання, запитання пізнавальній активності учнів, самостійності, розвитку творчих здібностей учнів?
8. Планування внутріпредметних зв'язків.
9. Рівень підготовленості учнів до запропонованого Вами домашнього завдання.

Частина 2. *Організація навчального процесу.*

1. Недовготривалість організаційного моменту. Швидке включення учнів до роботи на уроці, наявність навчального устаткування.
2. Особистість вчителя: зовнішній вигляд, вербальні і невербальні засоби.
3. Підготовка до уроку, обстановка в класі (чистота, порядок, готовність до роботи тощо).
4. Забезпечення необхідної мотивації, створення ділової, емоційної атмосфери.
5. Повідомлення теми. Можливе самостійне визначення її старшокласниками, опираючись на попередні знання.
6. Ознайомлення учнів з етапами виконання завдань теми.
7. Логічність переходів між етапами уроку, їх зв'язок з процесом формування знань, умінь, навичок.
8. Виконання естетичних, психолого-гігієнічних вимог до уроку.
9. Раціональність використання навчального часу. Чи доцільні були відступи від теми?

Частина 3. *Дидактична і методична діяльність (змістова).*

1. Послідовність формування історичних понять (на основі засвоєного раніше матеріалу).
2. Використання наочних матеріалів, словникова робота.
3. Постановка навчальної проблеми і визначення шляхів її вирішення.
4. Розвиток умінь аналізувати, порівнювати, робити висновки.
5. Створення стандартних і нестандартних ситуацій (самостійні творчі завдання різних рівнів складності).
6. Використання різних видів (не менше двох) перевірки і контролю знань, умінь і навичок учнів.
7. Забезпечення розуміння школярами цілісності історичного процесу на основі цієї і попередніх тем.
8. Використання адресного диференційованого підходу (на основі різноманітних видів запитань, завдань).
9. Планувалася й проведення самостійної роботи, спрямованої на розвиток пізнавальної самостійності учнів.

Частина 4. *Дидактична і методична діяльність (предметна).*

1. Взаємозв'язок словесно-наочних-практичних способів діяльності з різними формами мислення.
2. Застосування найновіших досягнень історичної науки.
3. Різноманітність навчальної діяльності (індивідуальна, групова, робота в творчих групах).
4. Ваша участь у процесі самоаналізу, самоперевірки учнями пройденого матеріалу.
5. Робота з історичними джерелами.
6. Коректність і об'єктивність оцінювання знань учнів, обґрунтування оцінок. Доцільність поточного контролю. Чи не зловживає учитель постійним втручанням у відповіді учнів?
7. Застосування внутрі і міжпредметних зв'язків.
8. Засвоєння учнями навчального матеріалу теми, понять.
9. Використання цивілізаційного підходу до розгляду даної теми.

Частина 5. Оцінка діяльності учнів.

1. Активність учнів на уроці.
2. Сформованість вміння учнів організувати свою діяльність на робочому місці.
3. Рівень організованості у класі.
4. Практичне застосування учнями набутих знань, умінь, навичок.
5. Рівень вміння конкретних учнів узагальнювати, аналізувати навчальний матеріал.
6. Сформованість історичного мислення.
7. Вміння здійснювати перевірку і самоперевірку, давати оцінку і самооцінку, обґрунтовувати її.
8. Взаємозв'язок учителя і класного колективу.
9. Коректність, толерантність.

Частина 6. Підсумок уроку, домашнє завдання.

1. Міцність засвоєння теми і вміння використовувати їх у практичних завданнях.
2. Розкриття успішності оволодіння темою та визначення недоліків.
3. Підведення підсумку самостійно учнями або за допомогою учителя.
4. Оголошення домашнього завдання.
5. Диференціація у змісті домашнього завдання.
6. Методичні поради щодо його виконання.
7. Використання в домашньому завданні джерел, художньої та наукової літератури.
8. Фіксація домашнього завдання у зошитах, щоденниках.
9. Написання рефератів.

Заповнюєте таблицю: 0 – елемент відсутній,
1 – елемент частково присутній,
2 – елемент повністю присутній.

Формула ефективності уроку = сума балів : 108

1-0,8 – високий рівень,
0,8-0,7 – достатньо високий рівень,
0,7-0,6 – середній рівень,
0,6-0,5 – низький,
нижче 0,5 – критичний, дуже низький рівень.

Показники блоків	Блоки					
	1	2	3	4	5	6

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

Завершується аналіз висновками про ефективність уроку, доцільність використання методів і методичних прийомів, методичними рекомендаціями, виділяється найбільш і найменш удалі місця уроку.

XI. Індивідуальне завдання (додаток 9).

6. Підведення підсумків практики

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Важливою формою **підсумкового контролю студентів** за проходженням педагогічної практики є конференція, що проводиться по закінченню практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедрою або заступником декана Факультету. До складу комісії входять керівники-методисти практики від підрозділу університету і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Підсумки навчальної практики підводяться на засіданні кафедри: підведення підсумків роботи практикантів;

- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії.

Основний зміст підсумкового засідання кафедри складають доповіді з узагальнення досвіду роботи студентів з питань проходження практики.

Підсумки виробничої педагогічної практики в ЗЗСО обговорюються на засіданні кафедри та заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

Критерії оцінювання студента-практиканта

Оцінювання навчальної і виробничої практики здійснюється за 100-бальною шкалою та включає суму балів за оформлення звітних документів про проходження практики (максимально 50 балів) та балів за захист матеріалів (максимально 50 балів).

Оцінка «відмінно» (90-100 балів) ставиться за умов виконання студентом повного обсягу програми практики та індивідуальних завдань керівників; уроки й позакласні заходи було проведено на високому науковому й організаційно-методичному рівнях, студентом обґрунтовано висувалися, ефективно вирішувалися навчально-виховні завдання, раціонально застосовувалися різноманітні методи навчання та прийоми активізації школярів із врахуванням їх вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, підтримувалася дисципліна; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії й творчу самостійність у доборі навчального і дидактичного матеріалу в процесі побудови й аналізу занять. Також

1. повністю реалізовано виховний, освітній, розвивальний потенціал уроків;
2. методичні прийоми відповідають умовам навчання та поставленим цілям;
3. правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних вправ;
4. практикант дає чіткі й методично грамотні установки на виконання учнями практичних вправ (заповнення таблиць, карт тощо);
5. правильно розподіляє час уроку;
6. практикант за власною ініціативою виготовив навчальні приладдя та вміло використовував їх на уроці, а також достатньо застосовував технічні засоби навчання;
7. студент помічає помилки учнів і вчасно, коректно їх виправляє;
8. практикант використовує різні способи активізації учнів на уроці з урахуванням їх вікових особливостей і здійснює індивідуальний підхід до учнів;
9. студент уміє забезпечити мотивацію і викликати зацікавленість учнів до матеріалу, що вивчається;
10. грамотно використовує наочність, ТЗН, як наявні, так і самостійно виготовлені;
11. час від часу користується конспектом; у ході уроку може скоригувати свою діяльність.
12. брав активну участь в аналізі відвіданих уроків і позакласних заходів;
13. долав труднощі, володів класом, застосовував індивідуальний та диференційований підхід до учнів;
14. підготовка чітко, логічно структурованого звіту, що відповідає вимогам оформлення звітної документації та включає самооцінку власної діяльності
15. здав у визначений термін правильно оформлену документацію.
16. студент проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи в школі, завоював повагу та авторитет серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, методистів, керівників педпрактики.

Оцінка «добре» (70-89 балів) ставиться за умов, якщо студент навчальні та позакласні заходи провів на високому науковому і методичному рівнях, успішно вирішував навчальні та виховні завдання, однак недостатньо ефективно використовував окремі методичні прийоми активізації учнів; якщо студент виявив знання психолого-педагогічної теорії у доборі навчального і дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у побудові й проведенні занять:

1. має розгорнуті плани-конспекти усіх проведених уроків і позакласних заходів. Якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним уроків і позакласних заходів оцінена методистами на «відмінно» або на «добре» відповідно до встановлених критеріїв.
2. не до кінця реалізовано виховний, освітній, розвивальний потенціал уроку;
3. методичні прийоми раціональні, відповідають умовам навчання та поставленим цілям;
4. в основному правильно встановлено послідовність і співвідношення тренувальних вправ;
5. практикант іноді робить несуттєві помилки, які сам виправляє, а також помічає і виправляє більшість помилок учнів;

6. практикант володіє різними способами активізації учнів на уроці, але не завжди здійснює індивідуальний підхід до них;
7. студент уміє викликати інтерес учнів до більшості видів роботи, що проводяться на уроці;
8. використовує наявні й самостійно виготовлені наочні посібники, але методика їх використання не завжди раціональна;
9. епізодично користується конспектом протягом уроку і в деяких випадках може скоригувати свою заплановану діяльність.
10. здав у визначений термін правильно оформлену документацію
11. має недостатній рівень самоаналізу, творчості, ініціативності.
12. серед учнів, батьків, педагогічного колективу школи, методистів і класних керівників добре себе зарекомендував.

Оцінка «задовільно» (50-69 балів) ставиться якщо студент у реалізації навчально-виховних завдань помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, методи та прийоми навчання, недостатньо активізував пізнавальну діяльність школярів, не завжди був спроможний встановити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків. Також:

- якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним уроків і позакласних заходів оцінена методистами на «задовільно» відповідно до встановлених критеріїв
- не до кінця реалізовано виховальний, освітній, розвивальний потенціал уроку;
- методичні прийоми не завжди відповідають меті;
- мають місце порушення послідовності вправ і співвідношення тренувальних вправ;
- студент часто допускається своїх помилок, не помічає в багатьох випадках помилок учнів;
- недостатньо володіє способами активізації учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них;
- уміє викликати інтерес до деяких видів роботи на уроці;
- при проведенні уроків у практиканта зустрічаються деякі труднощі та виникає потреба у допомозі методиста або вчителя;
- студент мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх самостійно;
- студент постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність в ході уроку.
- здав вчасно документацію, в яку можуть бути внесені незначні доповнення і поправки за вказівкою групового керівника педпрактики
- загальна оцінка діяльності в школі студента – практиканта з боку учнів, батьків, вчителя – предметника, класного керівника, керівників педпрактики «задовільна».

Оцінка «незадовільно» (1-49 балів) ставиться за умов, коли за період практики виявлено неготовність студента до навчально-виховної роботи в школі в наслідок слабких знань з базових предметів і методики їх викладання, або недоброчесного ставлення до своїх обов'язків. Якість складених студентом планів-конспектів і проведених ним уроків і позакласних заходів оцінена методистами на «незадовільно» відповідно до встановлених критеріїв. Порушення техніки безпеки, трудової дисципліни також може стати підставою для оцінки «незадовільно».

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план, залікову книжку студента та враховується під час визначення розміру стипендій разом з іншими підсумковими оцінками. У разі отримання негативної оцінки під час складання заліку студенту надається можливість повторного складання заліку за умови доопрацювання звіту й індивідуального завдання. За умови отримання негативної оцінки з практики під час ліквідації заборгованості комісії студент відраховується з університету.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на засіданні Вченої ради Факультету.

Розподіл балів:

№ з/п	Вид контролю	Бали
1.	Оцінка фахової підготовки	20
2.	Оцінка володіння методикою викладання	20
3.	Оцінка методичної роботи	10
4.	Оцінка проведених виховних заходів	15
5.	Оцінка психолого-педагогічного учня або колективу учнів	15
6.	Оцінка письмового звіту і його захисту	10
7.	Оцінка індивідуального завдання	10
	ВСЬОГО	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії до оцінювання

Вид діяльності	Кількість балів	Критерії оцінювання
Оцінка фахової підготовки	16-20	студент повною мірою володіє знаннями з історії України і всесвітньої історії і суміжних наук і може використовувати знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів; адаптує досягнення історичної науки до навчально-виховного процесу у школі, знає найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; провідні концепції виховання і навчання; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до положень нормативно-правової бази

		<p>національної системи освіти і сучасної педагогічної науки; сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в загальноосвітній школі; норми і критерії оцінювання знань учнів; методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів; методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів.</p>
	11-15	<p>студент володіє знаннями з історії України і всесвітньої історії і суміжних наук і може використовувати на доброму рівні знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів; знає найважливіші законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; провідні концепції виховання і навчання; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах; сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання, однак не повною мірою знає специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в загальноосвітній школі; норми і критерії оцінювання знань учнів; методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів; окремі методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів.</p>
	6-10	<p>студент загалом володіє знаннями з історії України і всесвітньої історії і суміжних наук і може використовувати на задовільному рівні знання, уміння і навички із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів; знає окремі законодавчо-нормативні освітні документи; тенденції розвитку сучасної освіти; вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості; принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах; норми і критерії оцінювання знань учнів; окремі методи формування навичок самостійної роботи.</p>
	1-5	<p>Студент не володіє знаннями з історії України і всесвітньої історії і суміжних наук і виявлено неготовність студента до навчально-виховної роботи в школі внаслідок слабких знань з базових предметів.</p>

<p>Оцінка володіння методикою викладання</p>	<p>19-20</p>	<p>Вміє проектувати і здійснювати освітній процес; передбачати нові освітні потреби і запити;</p> <p>самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання; застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань учнів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики;</p> <p>реалізовувати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>формує загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації і активізації навчальної діяльності, прагнення в учнів до успіху; формує в них правову та екологічну культуру, економічну грамотність, підприємливість;</p> <p>використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес;</p> <p>визначати об'єкти контролю діяльності учнів і добирати відповідні їм методичні прийоми, в тому числі тестові завдання; виправляти помилки учнів, розуміти їх характер та використовувати спосіб виправлення (перепитування, зорова вербальна та схематична наочність тощо);</p> <p>самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання; навчити учнів найбільш раціональних прийомів самостійної роботи;</p> <p>проводити у школі діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних і просвітницьких цілях, проводити екскурсії;</p> <p>організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (в тому числі здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення;</p> <p>вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів;</p> <p>застосувати свій професійний і творчий потенціал в освітній сфері;</p> <p>приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших</p>
--	--------------	---

		світоглядних позицій, бути національно і соціально свідомим; забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі.
14-18		<p>Вміє самостійно організовувати навчально-виховний процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи та засоби навчання; застосовувати основні методи об'єктивної діагностики знань учнів з предмету, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики. Однак є помилки щодо окремих етапів уроку</p> <p>складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>розвивати інтереси учнів і мотивацію навчання; викладати матеріал у вербальній і невербальній формах, але із не значними помилками;</p> <p>використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси і вміти впроваджувати ІКТ в освітній процес; визначати об'єкти контролю діяльності учнів і добирати відповідні їм методичні прийоми; виправляти помилки учнів, розуміти їх характер, але не вміє використовувати спосіб виправлення;</p> <p>не може самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання;</p> <p>проводити у школі діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в просвітницьких цілях;</p> <p>організувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів;</p> <p>приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, бути національно і соціально свідомим;</p> <p>забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі.</p>
10-13		<p>Уроки проведено на «задовільному» рівні, не може розвивати інтереси учнів і мотивацію навчання; викладати матеріал у вербальній і невербальній формах, але із значними помилками;</p> <p>Студент визначає не повною мірою мету уроку, не може її до кінця реалізувати, визначає форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість, однак є помилки у змісті;</p>

		<p>вибрано мінімальну кількість методів, прийомів і засобів навчання;</p> <p>Може визначати об'єкти контролю діяльності учнів, бачить окремі помилки не вміє використовувати спосіб виправлення;</p> <p>проводить у школі діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в просвітницьких цілях;</p> <p>може організовувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, але не може нею керувати;</p> <p>усвідомлює призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів;</p> <p>може забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньо-виховному процесі, не завжди був спроможний встановити контакт з ними, під час аналізу занять не виявляв чи не розумів сутності й причин своїх помилок та недоліків.</p>
	1-9	<p>Уроки проведено на «незадовільно» (не враховано індивідуальні і вікові особливості учнів; студент не може відірватися від конспекту, не реалізовані навчальні та виховні завдання ін.)</p>
Оцінка методичної роботи	9-10	<p>Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка):</p> <p>вміє його вірно оформити, без помилок (як граматичних, так і змістових), правильно визначено мету, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість, зміст; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;</p> <p>розуміє та інтерпретує навчальний матеріал з конкретної теми у невербальній формі, дотримуючись грамотності і вимог щодо написання план-конспекту;</p> <p>має сформоване критичне і творче мислення і вміє його формувати в учнів через навчальний матеріал;</p> <p>здатен (на) формувати загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації і активізації навчальної діяльності, прагнення в учнів до успіху;</p> <p>формувати в них правову та екологічну культуру, економічну грамотність, підприємливість;</p> <p>може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси;</p> <p>використовує різні види контролю знань, умінь і навичок, правильно і доречно формулює завдання і запитання на різних етапах уроку, використовуючи індивідуальний і диференційований підхід;</p> <p>здатен (на) генерувати передовий педагогічний досвід, що вивчається у дисципліні, впроваджувати інтерактивні методи навчання, інноваційні навчально-виховні технології, нові ідеї під час підготовки уроку;</p>

		<p>може організувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу у виді дидактичних ігор, групової роботи;</p> <p>здатен (на) поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях;</p> <p>може застосовувати міждисциплінарний підхід (внутрі і міжпредметні зв'язки), формує загальні і предметні компетентності в учнів;</p> <p>розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі;</p> <p>здатен (на) враховувати гендерний підхід;</p> <p>конспект виявляє здатність презентувати власну технологію.</p> <p>Студент (ка) самостійно готує роздатковий матеріал, різнорівневі тести, презентації, матеріал для дидактичних ігор, групової роботи, логічно-структурні схеми. Критично аналізує проведені уроки однокурсниками і здійснює об'єктивний самоаналіз, використовує зауваження керівників від баз практики і Факультету для самовдосконалення; вдосконалює з високим рівнем автономності набуті під час практики компетентності.</p>
	6-8	<p>Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка):</p> <p>вміє його вірно оформити, однак є не значні помилки в оформленні і змісті, правильно визначено мету, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість, є не значні помилки у змісті; вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання;</p> <p>організувати пошук, неупереджений аналіз інформації методичного характеру, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій;</p> <p>розуміє та інтерпретує навчальний матеріал з конкретної теми у невербальній формі, дотримуючись грамотності і вимог щодо написання план-конспекту. Є не значні помилки при поясненні навчального матеріалу, не всі вимоги щодо написання план-конспекту враховані;</p> <p>має сформоване критичне мислення, і вміє його фрагментарно формувати в учнів;</p> <p>здатен (на) формувати загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації і активізації навчальної діяльності;</p> <p>може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси;</p> <p>використовує різні види контролю знань, умінь і навичок, однак не завжди правильно і доречно формулює завдання і запитання на різних етапах уроку;</p>

		<p>здатен (на) впроваджувати інтерактивні методи навчання, інноваційні навчально-виховні технології, однак не завжди доречно;</p> <p>може організувати міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу у виді дидактичних ігор, групової роботи;</p> <p>здатен (на) поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях;</p> <p>може фрагментарно застосовувати внутрі і міжпредметні зв'язки;</p> <p>розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі, однак не повною мірою аналізує діяльність історичних осіб;</p> <p>здатен (на) враховувати гендерний підхід; однак є проблеми у творчому підході до написання конспекту.</p> <p>Студент (ка) самостійно готує роздатковий матеріал, тести, презентації, матеріал для дидактичних ігор, групової роботи, логічно-структурні схеми (однак у них є змістові помилки). Критично аналізує проведені уроки однокурсниками (однак аналіз поверхневий) і здійснює самоаналіз, вдосконалює з високим достатнім рівнем автономності набуті під час практики компетентності.</p>
	3-5	<p>Якість складених студентом(кою) планів-конспектів і проведених ним уроків і позакласних заходів оцінена методистами на «задовільно» відповідно до встановлених критеріїв, мають місце порушення послідовності вправ і співвідношення тренувальних вправ; недостатньо володіє способами активізації учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них; студент (ка) мало і не завжди раціонально використовує наочні посібники, не виготовляє їх самостійно; не використовує інноваційні технології; не вміє формувати в учнів критичне мислення; не здатен (на) послідовно формувати загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації і активізації навчальної діяльності; не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси та інноваційні технології; не використовує різні види контролю знань, умінь і навичок; не може організувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (є проблеми в організаційній і змістовій частині); практично не застосовує внутрі і міжпредметні зв'язки; не розуміє проблематику ролі й місця людини в історичному процесі, тільки згадуючи історичні постаті.</p> <p>Студент (ка) постійно користується конспектом і не може скоригувати свою діяльність в ході уроку.</p>

	1-2	Підготовлений план-конспект демонструє, що студент(ка): не написав (ла) конспект або пише його на недостатньому рівні, не правильно визначено мету (триедину), є суттєві зауваження до плану уроку, етапів уроку, є значні помилки у змісті, що не робить урок продуктивним; не вибрано продуктивні технології, методи, прийоми і засоби навчання; викладає навчальний матеріал з конкретної теми фрагментарно, не систематизовано, більшість вимог щодо написання план-конспекту ігноровані.
Оцінка виховної роботи	12-15	виховні функції класного керівника в цілому досягнуті; тема заходу є актуальною й вмотивованою, виховний захід проведений на високому рівні заходу з урахуванням вікових особливостей, може формувати економічну грамотність і підприємливість в учнів, політичну і правову культуру, може формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять учнів, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді.
	8-11	тема заходу в цілому є актуальною й вмотивованою, функції виховного заходу реалізовані не повністю; недостатньо актуалізована тема заходу з урахуванням вікових особливостей, запитів, інтересів учнів; недостатня відповідність методів, прийомів, засобів, форми організації, що використовувались при проведенні заходу, його цілям і завданням та віковим особливостям учнів
	4-7	тема заходу є не досить актуальною й вмотивованою, функції виховного заходу не повністю реалізовані; недостатньо актуалізована тема заходу; зміст його не відповідає віковим особливостям учнів; методи, прийоми, засоби, обрана форма організації не є адекватними його цілям і завданням, віковим особливостям учнів; не досягнуто достатньої активності й самостійності студентів у процесі підготовки та проведення виховного заходу.
	1-3	Студент не виконував функції класного керівника, виховний захід не проведено.
Оцінка психолого-педагогічної характеристики на учня	12-15	психолого-педагогічної характеристика відповідає вимогам, не містить помилок, студент її здійснив спираючись на дані взяті від учителів, класного керівника, однокласників, а також здійснивши педагогічне спостереження.
	8-11	психолого-педагогічна характеристика в цілому відповідає вимогам, однак є окремі неточності (наприклад, соціальна спрямованість особистості визначена слабо, або позиція в колективі ін.)

	4-7	У характеристиці є значні помилки; не повною мірою визначені риси характеру учня, його місця у класному колективі ін.
	1-3	психолого-педагогічна характеристика не відповідає вимогам
Оцінка письмового звіту і його захисту	9-10	студент здав у визначений термін правильно оформлену документацію. Здійснена підготовка чітко, логічно структурованого звіту, що відповідає вимогам оформлення звітної документації та включає самооцінку власної діяльності. У звіті відображена кількість проведених уроків, його участь в обговоренні уроків студентів, перевірки учнівських зошитів, висвітлена робота з учнями, що не встигають у навчанні і з тими, що виявили здібності до предмета, гурткова і факультативна робота. Висвітлено роботу студента-практиканта в позаурочний час: тематику бесід, доповідей, диспутів та ін. Зазначено з якими методичними матеріалами ознайомився студент-практикант, що зробив для поліпшення методичної роботи у школі, до роботи яких гуртків був залучений. Аналізує педагогічний досвід вчителя-предметника. Студент відповідає без помилок на запитання. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення; сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в загальноосвітній школі. Виявляє здатність передбачати нові освітні потреби і запити, вносити корективи в процес навчання з урахуванням даних діагностики; вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів.
	6-8	Студент вчасно здав документацію, однак у ній містяться незначні помилки. Під час захисту студент відповідає на запитання по суті, однак є незначна кількість помилок. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; шляхи вдосконалення майстерності викладача й способи самовдосконалення; сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання та специфіку впровадження новітніх освітніх технологій в загальноосвітній школі. Виявляє здатність вдосконалювати з достатнім рівнем автономності здобуті під час практики компетенції, усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів.
	3-5	Студент вчасно здав документацію, у якій проте є значні неточності та не доопрацювання. Під час захисту студент відповідає на запитання, однак є значна кількість

		помилко. Знає сутнісні характеристики понять «педагогічна майстерність» і «педагогічна техніка»; окремі сучасні інтерактивні методи навчання учнів, форми організації навчання. Виявляє здатність вдосконалювати з низьким рівнем автономності здобуті під час практики компетенції.
	1-2	Невчасно зданий звіт, який виконаний загалом невірно. Відповісти на запитання комісії не може, або відповідає не вірно.
Індивідуальне завдання	10	Індивідуальне завдання виконане повною мірою, правильно оформлене, творче і самостійне, виявляє здатність генерувати нові ідеї, відповідальність.
	8-9	Є незначні помилки при підготовці індивідуального завдання
	6-7	Присутні значні помилки при підготовці індивідуального завдання, є помилки в оформленні і логіці викладу.
	1-5	Індивідуальне завдання не виконане або виконане недбало

Матеріальне забезпечення

Джерела фінансування практики студентів університету визначаються формою замовлення на фахівців: державне або регіональне, кошти фізичних чи юридичних осіб. Витрати на практику студентів університету є складовою частиною загальних витрат на підготовку фахівців. Розмір витрат на практику студентів визначається із розрахунку вартості проходження практики одного студента за тиждень. Форма та порядок оплати праці безпосередніх керівників-методистів практики від бази практики визначається взаємною домовленістю сторін в договорі на проведення практики студентів університету. Оплата праці керівника-методиста практики від навчально-виховних закладів (шкіл, гімназій та інші) з керівництва педагогічною практикою студентів здійснюється за рахунок коштів університету, передбачених в кошторисах на практику за нормативами погодинної оплати. Оплата лекцій, практичних, лабораторних, семінарських занять і консультацій (загальною тривалістю не більше шести годин на тиждень на групу студентів), передбачених РПП, які проводяться на базах практики кваліфікованими спеціалістами структурних підрозділів цих баз (які не керують практикою студентів), здійснюється за фактично виконані години за нормами погодинної оплати згідно з чинним законодавством України за рахунок коштів університету. Під час практики, у період роботи на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати, за студентами зберігається право на одержання стипендії за результатами підсумкового контролю.

7.Методичне забезпечення практики

Додаток 1

План-конспект уроку

План-конспект уроку з .....
вказати навчальну дисципліну

Урок № (за календарним планом) ..... Дата ..... Клас .....

Тема уроку: .....

Мета уроку:

▪ Загальноосвітня мета: .....

▪ Розвивальна мета: .....

▪ Виховна мета: .....

Тип уроку: .....

Обладнання: .....

Осн. дати:

Осн. терміни:

Осн.постаті:

План уроку

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Хід уроку

К-ть часу	Етап уроку	Учбово-виховна діяльність вчителя	Навчальна діяльність учнів	Примітки
Час, відведений для певного виду роботи.		Опис методів, прийомів, які застосовує вчитель на уроці з обов`язковим поданням завдань і запитань і тезовим викладом навчального матеріалу.	Опис очікуваних дій і результатів учнів під час заняття.	

Додаток 2

Зразок оформлення плану-конспекту позакласного заняття

Дата ..... Клас .....

Тема заняття: .....

Форма заняття: .....

Мета заняття:

▪ Загальноосвітня мета: .....

▪ Розвивальна мета: .....

▪ Виховна мета: .....

Місце проведення: .....

Обладнання: .....

План позакласного заняття

1.

Схема аналізу позакласного заходу

- підготовка текстового матеріалу заходу;
- пізнавально-емоційна цінність текстового матеріалу;
- дійові учасники заходу.
- 1. Проведення заходу:
  - випуск програми вечора;
  - випуск шкільного оголошення про час і місце вечора;
  - оформлення приміщення, де проводиться захід;
  - якість підготовки учнів – дійових осіб заходу;
  - залучення до діяльності учнів, що не є дійовими особами заходу;
  - реакція на діяльність учнів – дійових осіб з боку учнів, що не є дійовими особами заходу;
  - наявність запрошених гостей.
- 2. Підсумки заходу:

- якість проведення позакласного заходу;
- відзначення дійових осіб заходу.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Учитель-предметник _____
Класний керівник _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток 5

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)
студента _____
_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра, циклова комісія _____
освітньо-кваліфікаційний рівень _____
напрямок підготовки _____
спеціальність _____
_____ (назва)
_____ курс, група _____

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на практику у навчальний заклад _____

Печатка
підприємства, організації, установи „___” _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
Підприємства, організації, установи “___” _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

РОЗКЛАД УРОКІВ

Понеділок	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Вівторок	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Середа	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
Четвер	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.
П'ятниця	1.		Каб.
	2.		Каб.
	3.		Каб.
	4.		Каб.
	5.		Каб.
	6.		Каб.
	7.		Каб.

**Розклад
дзвінків у школі**

Порядковий номер уроку	Початок уроку	Завершення уроку
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Графік занять гуртків і факультативів

	Година проведення	Назва гуртка або факультативу	Вчитель, що проводить	Номер кабінету
Понеділок				
Вівторок				
Середа				
Четвер				

Додаток 6
Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника
Факультет історії і політології»

Кафедра _____

Затверджую
Завідувач кафедри

_____
.....
.....20__ р.

ЗВІТ

про проходження педагогічної практики

студента(ки).....

.....групи.....курсу.....форми навчання Факультету історії,
політології і міжнародних відносин

Місце проведення практики _____

Методист фахової кафедри _____

Учитель-предметник _____

Класний керівник _____

Час проведення практики _____

Керівник педагогічної практики від кафедри:

.....

Оцінка «.....»

Дата.....

10. Пропозиції.

Затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ____ від “ ____ ” “ _____ ” 20 ____ року.

Додаток 9

План вивчення досвіду учителя

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи. Важливо зрозуміти, що: а) знання тільки у шкільній практиці стають гнучкими і глибокими, керівництвом до дії; б) досвід вимагає розширення і оновлення; в) має осмислюватись і бути творчим; г) має опиратися на науку; д) має спрямовуватись на «вузькі» місця педагогічного процесу, а не бути стихійним; е) потрібно вивчати чужий досвід і порівнювати його зі своїм; є) педагогічний досвід має виражатися в технології навчально-виховного процесу, виявленні закономірних зв'язків між його компонентами; ж) педагогічний досвід вимагає експериментування.

Передовий педагогічний досвід характеризується такими показниками: новизна в діяльності педагога; висока результативність і ефективність; відповідність сучасним досягненням педагогіки і методики; стабільність; можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами; оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі. Вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду є важливою передумовою удосконалення змісту і підвищення ефективності навчально-виховного процесу в школі і в інших закладах освіти.

Базовими критеріями передового педагогічного досвіду є:

- новизна в діяльності: від внесення нових положень у науку до ефективності застосування вже відомого та раціоналізації окремих сторін педагогічної праці;
- висока результативність та ефективність: висока якість знань, суттєві зміни у рівні вихованості, у загальному й спеціальному розвитку учнів;
- відповідність сучасним досягненням педагогіки та методики; стабільність, підтвердження ефективності досвіду за деяких змінюваних умов та досягнення позитивних результатів протягом тривалого часу;
- можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами, наявність «родзинки», раціональної ідеї;
- оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі, економія витрат часу та зусиль вчителя та учнів.

Орієнтовний план вивчення досвіду вчителів

1. Анкетні дані вчителів (вуз, школа, стаж роботи, звання, громадська робота).
2. Якими новими технологіями навчання користується учитель.
3. У чому це проявляється (на уроках, в позакласній роботі)?
4. Описати нові форми роботи (нові типи уроків, форми роботи з учнями, дидактичний матеріал тощо).
5. Подати 2 конспекти уроків чи позакласних заходів.
6. Як запроваджується досвід роботи вчителя в практику школи? Навести приклади.

План вивчення досвіду учителя

прізвище, ім'я, по-батькові

школа, місто(село), район, область

стаж роботи, категорія

Суть новітніх технологій учителя

Новітні технології запроваджені на

уроках, позаурочних, позакласних заходах, факультативах ін.

Опис нових форм роботи (нові типи уроків, форми роботи з учнями, дидактичний матеріал тощо).

Приклади запровадження досвіду роботи вчителя в практику школи

Додаток 10
АНАЛІЗ УРОКУ

відвіданого
студент _____
вчителя (студента) _____

прізвище, ім'я по-батькові

проведеного «__» _____ 200_ р. у ___ класі _____
назва навчального закладу _____

з навчального предмету _____

_____ учнів за списком, _____ відсутніх учнів

Тема _____
уроку _____

План уроку

ОРІЄНТОВНА СХЕМА КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ УРОКУ

I. Тип і структура уроку: 1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми. 2. Мета уроку, дидактичні завдання окремих етапів. 3. Витрата часу. II. Зміст та методика повторення вивченого: 1. Повнота та глибина перевірки. 2. Методика повторення, диференціація завдань. 3. Кількість задіяних перевіркою учнів. 4. Об'єктивність та аргументація оцінювання. III. Вивчення нового матеріалу: 1. Вимоги програми. 2. Науковість, зв'язок із життям, систематичність, доступність, співвідношення у матеріалі головного та другорядного. 3. Відповідність матеріалу цілям та завданням уроку. IV. Методи навчання: 1. Оснащеність уроку наочними посібниками, дидактичними матеріалами.	2. Обґрунтованість застосованих методів. 3. Активізація пізнавальної діяльності. 4. Використання методів проблемного навчання. 5. Поєднання фронтальної, індивідуальної та групової форм роботи. 6. Самостійна робота учнів. 7. Методика контролю та обліку знань. V. Засвоєння нового: 1. Добір матеріалу для формування умінь та навичок. 2. Самостійна робота під час закріплення. 3. Зворотній зв'язок. Оцінювання відповідей. VI. Завдання додому: 1. Обсяг, характер і доступність матеріалу. 2. Наявність та характер інструктажу. 3. Наявність диференційованих завдань. 4. Місце домашнього завдання на уроці. VII. Характер діяльності вчителя:

1. Рівень педагогічних вимог до роботи учнів, розвитку їхніх мови, мислення.

2. Мова вчителя та загальний стиль його поведінки.

3. Організаторська, управлінська діяльність вчителя. Робота з різними групами учнів.

4. Діяльність вчителя як консультанта та координатора навчання.

VIII. Характер діяльності учнів:

1. Самостійна робота. Робота в групах.

2. Диференціація та індивідуалізація.

3. Активність мислення.

4. Розвиток психічної сфери учнів.

IX. Результати уроку:

1. Підбиття підсумків.

2. Виконання плану.

3. Рівень досягнення мети.

4. Рівень якості знань, умінь, навичок, виявлених на уроці.

Висновки та пропозиції

З аналізом уроку ознайомився _____